

מלמעלה ובתפארת, דאתקרי (שמות טו) יהו"ה איש מלחמה, מה כתיב (יחזקאל א) שפנים חזרות איש, תרתיין שמהן מתחברין ביה בחדא. ושפנים מכסות את גויתיהנה. תפארת אתקרי גוף, (דניאל י) וגויתו כתרשיש יאההויה"ה.

הושע עבדך אתה אלהי שמת נפש עבדך תנה עזך לעבדך (תהלים פו) תלת זמנין אתעביד דוד עבד בתהלה דא, לקבל ג' זמנין, דאוקמוה מארי מתניתין, דבעי בר נש למהוי עבדא בצלותא. בכרכאן קדמאין, כעבד דמסדר שבחוי קמי רביה. באמצעיות, כעבדא דבעי פרס מרביה. באחרונות, כעבד דמודה קדם רביה, בפרס דקביל מיניה, ואזיל ליה.

ותלת זמנין דבעי למעבד עבד, מסטרא דעבודה. דאוקמוה מארי מתניתין, דלית עבודה אלא תפלה. ותלת אבהן, אתקריאו עבדים מסטרהא, על שם שכניפא, דאיהי עבודת יי. ואוף הכי משה עבד יי. ובגין דא, (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים. אכל לגבי אחרנין, כל ישראל בני מלכים הם, מסטרא דמלכות. ואיהי אמאי אתקריאת עבודה. פאורח דאתתא למיפלח לבעלה, פאורח בנין, למיפלח לאבוהון.

ודוד, אתעביד עני, חסיד, ועבד. הדא הוא דכתיב, (תהלים פו) תפלה לדוד הטה אדני אונך ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני. הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך. אתעביד עני לתרעא דמלפא, דאתמר בה, (תהלים נא) אדני שפתי תפתח. אדני"י היכ"ל, אתעביד עני לתרעא דהיכלא דמלפא. ומה כתיב. הטה אדני אונך ענני ודא שכניפא תתא. דאיהו און לקבלא צלותין ולמשמע לון. פדכתיב, (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו וממנו ובשועו אליו שמע.

דאיהו אתעביד עני ודל, מסטרא דאת ד' מן אחד, למשאל מן א"ח, דאיהו עמודא דאמצעיתא. לקבל תפלות ולשמע אותן, כמו שכתוב (שם כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע.

(א) שפנים חזרות איש, שני שמות מתחברים בו כאחד. ושפנים מכסות את גויתיהנה. תפארת נקרא גוף, (דניאל י) וגויתו כתרשיש, יאההויה"ה.

הושע עבדך אתה אלהי. שמת נפש עבדך. תנה עזך לעבדך (תהלים פו). שלש פעמים נעשה דוד עבד בתהלה הזו, כנגד שלש פעמים שהעמידו בעלי המשנה שצריך אדם להיות עבד בתפלה: בפרכות הראשונות, כמו עבד שמסדר שבחו לפני רבו. באמצעיות, כמו עבד שמבקש פרס מרבו. ובאחרונות, כמו עבד שמודה לפני רבו בפרס שקבל ממנו והולך לו.

ושרש פעמים שעבד צריך לעשות מצד העבודה, שפרשוה בעלי המשנה שאין עבודה אלא תפלה, ושלשה אבות נקראו עבדים מצדה, על שם השכינה, שהיא עבודת ה'. וגם כך משה עבד ה'. ולכן (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים. אכל לגבי אחרים - כל ישראל בני מלכים הם, מצד המלכות. והיא למה נקראת עבודה? פדרך אשה לעבד לבעלה, ודרך בניים לעבד את אביהם.

ודוד נעשה עני, חסיד ועבד. זהו שכתוב, (תהלים פו) תפלה לדוד הטה אדני אונך ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני. הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך. נעשה עני לשער המלך, שנאמר בה (שם נא) אדני שפתי תפתח. אדני"י היכ"ל, נעשה עני לשער המלך. ומה כתוב? הטה אדני אונך ענני, וזהו שכינה תחתונה, שהיא און שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע.

שהוא נעשה עני ודל מצד אות ד' מן אחד, לשאל מן א"ח, שהוא עמוד האמצעי, לקים בו

לְקַיְמָא בֵּיהּ, (תהלים טז) דְּלוֹתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ, דְּלֵא יָמוּת מְשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם. וְשֵׁאִיל מַנְיָה בַּהּ הוּא תְרַעָא, בְּגִין יִשְׂרָאֵל הָעֲנַיִים, לְקַיְיִם בְּהוּ (שמואל ב כב) וְאֵת עִם עָנֵי תוֹשִׁיעַ.

וּלְבַתֵּר שֵׁאִיל בְּגִין כַּהֲנִיָּא, דִּיחֲזוֹר עֲבוּדָה לְמַקּוּמָהּ, וְאַתְעֵבִיד עֶבֶד. וּלְבַתֵּר דִּיחֵיב לִזְנוֹן אוֹרֵייתָא, מְסִטְרָא דְחֶסֶד, לְמַעַבְד גַּמּוּל עִם דְּל"ת מִן אוֹרֵייתָא, וּבְגִין דָּא אֲתַעֲבִיד חֲסִיד. כַּךְ מְטָא לְג' סְפִירָאן עֲלָאִין, פִּתַח וְאָמַר (תהלים קלא) יְיָ לֹא גִבָּה לְבִי וְלֹא רָמוּ עֵינַי וְלֹא הִלְכְּתִי בְּגִדְלוֹת וּבִנְפִלְאוֹת מִמֶּנִּי.

שְׁלֹמֹה אָמַר, הָא בֵּינָה אִיהִי דְמִשָּׁה, אֲשָׁאֵל בְּחֻכְמָהּ עֲלָאָה, דְּאִיהִי לְעִיל מְדַרְגֵיהָ. מַה כְּתִיב, (קהלת ז) אָמַרְתִּי אֲחַכְמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. וְהָא כְּתִיב (מלכים א ה) וַיְיָ נִתַּן חֻכְמָה לְשֹׁלֹמֹה. חֻכְמָה זַעֲרָא. וּבַעַז לְסִלְקָא מִתַּתָּא לְעִילָא, דְּאֲתִרְחִיקַת מַנְיָה. בְּגִין דְּאֲפִילוּ לְבֵינָה לִית בַּר נֶשׁ בַּעַלְמָא דִּיכִיל לְסִלְקָא, בַּר מִמִּשָּׁה, כֹּל שְׂפָן לְעִילָא מַנְיָה, דְּאִיהוּ חֻכְמָה עֲלָאָה, מְסִטְרָא דִּילָהּ חֻכְמָה עֲדִיף מִנְבִיא. וְאֵף עַל גַּב דְּאוּקְמוּהָ בְּאַרְח דְרִשָּׁא, עַל פְּרָה אֲדוּמָה. שְׁבַעִים פְּנִים לְתוֹרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר, קוּם לְחַדְשָׁא מְלִין קָמִי שְׂכִינְתָא, דִּי תִהֵא עֶזֶר לְאַבִּיךָ, דְשָׁמָא גְרִים, עֶזֶר אֵל, אֵל מִימִינָא, עֶזֶר מִשְׂמָאלָא. הָדָא הוּא דְכְתִיב, (בראשית ב) אֲעֻשֶׂה לּוֹ עֶזֶר כְּנַגְדּוֹ. בְּמָאִי. בְּזַרְע שְׁפִיר, דְּאִיהוּ הַפֶּן עֶזֶר. וַיְקוּם רַבִּי יוֹסִי עִמָּךְ, דְּאִיהוּ כְּרִסְיָא שְׁלִימְתָא לְמֵאֲרִיָּה, דְּהֵכִי סָלִיק יוֹסִי, לְחֻשְׁבוֹן הַפֶּס"א, אֱלֹהִים בְּחוּשְׁבוֹן.

וַיְקוּם עַמִּיָּה רַבִּי יְהוּדָה, דְּבֵינָה הו"ד, וּבֵינָה י"ה, וּבֵינָה יְהוּה ד', אַרְבַּע חִינוּן. (יחזקאל א) וּפְנִיָּהֶם וּכְנַפְיָהֶם פְּרוּדוֹת, כְּלָהוּ, לְקַבְּלָא לִיה. וּמַנְיָה דְדוּד, דְּהוּדָה לְקוּדְשָׁא כְרִיף הוּא, דְרַגָּא כְּהוּדָאוֹת דְּאִיהוּ מִצַּד הוּד. וַיְקוּם עַמִּיָּה רַבִּי אֶלְעָאִי, בְּגִימְטְרִיא יב"ק, בְּקִי בַּהֲלַכְתָּא.

וַיְקוּם עַמִּיָּה רַבִּי יוֹדָאִי, דְּחוּשְׁבִּנְיָה א"ל. כְּגוֹן מִיכָאֵל, מְלֵאכִין רְשִׁימִין בְּאֵל. כְּגוֹן (בראשית לא) יֶשׁ לְאֵל דְּנִי. וְרִזָּא דָּאֵל, א' דְּמוּת אָדָם. ל' תֵּלַת חִינוּן, דְּאִינוּן

(שם טז) דְּלוֹתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ, שְׁלֵא יָמוּת מְשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם. וְשֵׁאִל מַנְיָה בַּהּ הוּא תְרַעָא, בְּגִין יִשְׂרָאֵל הָעֲנַיִים, לְקַיְיִם בְּהוּ (שמואל ב כב) וְאֵת עִם עָנֵי תוֹשִׁיעַ.

וְאַחַר כַּךְ שֵׁאֵל בְּשִׁבִיל הַכְּהֻנִּים, שְׁתַּחֲזוֹר עֲבוּדָה לְמַקּוּמָהּ, וְנַעֲשֶׂה עֶבֶד. לְאַחַר שְׁנַתֵּן לָהֶם תּוֹרָה מִצַּד הַחֶסֶד, לְעֲשׂוֹת גַּמּוּל עִם דְּל"ת מִהַתּוֹרָה, וְלִכְן נַעֲשֶׂה חֲסִיד. כַּךְ הִגִּיעַ לְשֵׁלֶשׁ סְפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת. פִּתַח וְאָמַר, (שם קלא) ה' לֹא גִבָּה לְבִי וְלֹא רָמוּ עֵינַי וְלֹא הִלְכְּתִי בְּגִדְלוֹת וּבִנְפִלְאוֹת מִמֶּנִּי. שְׁלֹמֹה אָמַר, הָרִי בֵּינָה הִיא שֵׁל מִשָּׁה, אֲשָׁאֵל בְּחֻכְמָה עֲלִיּוֹנָה, שְׁהִיא מַעַל דְרַגְתָּו. מַה כְּתוּב? (קהלת ז) אָמַרְתִּי אֲחַכְמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. וְהָרִי כְּתוּב (מלכים א ה) וַיְיָ נִתַּן חֻכְמָה לְשֹׁלֹמֹה! חֻכְמָה קְטַנָּה. וְרַעָה לְהַעֲלוֹתָהּ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה שְׁהַתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ, מִשׁוּם שְׂאֵפְלוּ לְבִינָה אִין אָדָם בְּעוֹלָם יְכוּל לְעֲלוֹת פֶּרֶט לְמִשָּׁה, כֹּל שְׂפָן לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, שְׁהִיא חֻכְמָה עֲלִיּוֹנָה, שְׂמַצְדָּה חֻכְמָה עֲדִיף מִנְבִיא. וְאֵף עַל גַּב שְׁפָרְשׁוּהָ בְּדַרְךָ דְרִשָּׁא עַל פְּרָה אֲדוּמָה, שְׁבַעִים פְּנִים לְתוֹרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר, קוּם לְחַדְשָׁא דְבְרִים לְפָנֵי הַשְּׂכִינָה, שְׁתַּהֲיָה עֶזֶר לְאַבִּיךָ, שְׁהַשֵּׁם גּוֹרֵם - עֶזֶר אֵל. אֵל מִיְמִין, עֶזֶר מִשְׂמָאל. זְהוּ שְׂכַתּוּב (בראשית ב) אֲעֻשֶׂה לּוֹ עֶזֶר כְּנַגְדּוֹ. בְּמָה? בְּזַרְע יְפָה, שְׁהוּא הַפֶּן עֶזֶר. וַיְקוּם רַבִּי יוֹסִי עִמָּךְ, שְׁהוּא כְּסָא שְׁלָם לְרַבּוֹנוּ, שְׂכַף עוֹלָה יוֹסִי לְחֻשְׁבוֹן כְּס"א, אֱלֹהִים בְּחֻשְׁבוֹן.

וַיְקוּם עַמּוּ רַבִּי יְהוּדָה, שְׁבוּ הו"ד, וּבוּ י"ה, וּבוּ יְהוּה ד', אַרְבַּע חִיות. וּפְנִיָּהֶם וּכְנַפְיָהֶם פְּרוּדוֹת, כֹּלָם לְקַבֵּל אוֹתוֹ. וּמִמֶּנּוּ דְדוּד, שְׁהוּדָה לְקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, דְרַגָּה